

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1976/77:15

med anledning av motioner angående efterlevandepensionering m. m.

Motionerna

1976/77:97 av herr Werner m. fl. (vpk) vari hemställs att riksdagen beslutar

1. att uttala sin anslutning till sådan ändring av lagen om allmän försäkring att möjligheterna att bevilja s. k. antagandepoäng vidgas resp. att tilläggs-poäng upp till ett som skäligt bedömt minimum kan tillerkännas pensionstagare med ytterligt låga pensionspoängtal.

2. att överlämna motionen till pensionskommittén med uppdrag att i motionens syfte utarbeta förslag i frågan.

1976/77:346 av herr Gillström m. fl. (s) vari hemställs att riksdagen beslutar överlämna motionen till pensionskommittén för övervägande.

1976/77:354 av herr Wästberg i Stockholm (fp) vari hemställs att riksdagen med ändring av gällande lag ger kapitel 11 1 § andra stycket lagen om allmän försäkring följande lydelse:

För varje år, varunder någon varit försäkrad enligt 1 kap. 3 § första eller andra stycket skall för honom enligt vad nedan sägs beräknas pensionsgrundande inkomst på grundval av hans inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete under året. Sådan beräkning skall icke göras för år före det år då den försäkrade uppnår sexton års ålder, ej heller för år då den försäkrade avlidit eller för år efter det då han fyllt sextiofem år eller för tidigare år varunder han åtnjutit hel ålderspension eller *hel* förtidspension enligt denna lag.

1976/77:466 av fröken Öhrsvik m. fl. (s) vari hemställs

1. att riksdagen uttalar att efterlevandepensionen skall vara lika, oberoende av kön.

2. att riksdagen hos regeringen begär att pensionskommittén med förtur utreder frågan om en könsneutral efterlevandepension.

1976/77:683 av fru Håvik m. fl. (s) vari hemställs att riksdagen hos regeringen anholder att nuvarande lagstiftning beträffande rätt till änkepension blir föremål för skyndsam översyn och lagändring i enlighet med vad i motionen anförts.

1976/77:947 av herrar Fridolfsson (m) och Nilsson i Agnäs (m) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär en översyn av försäkringsskyddet för svenskar med anställning utom riket.

1976/77:1073 av herrar Börjesson i Falköping (c) och Polstam (c) vari

hemställs att riksdagen hos regeringen begär att socialutredningen ser över de s. k. hemmadötrarnas situation och kommer med förslag som ger möjligheter för dem att få ett rättmätigt efterlevandeskydd grundat på de arbetsinsatser de utfört,

1976/77:1298 av herr Palme m. fl. (s) vari hemställs bl. a. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rätt till pensionsgrundande inkomst för den som uppbär partiell förtidspension.

Av motionen 1298 behandlas i detta betänkande endast sistnämnda yrkande. Motionen i övrigt behandlar utskottet i andra sammanhang.

Gällande bestämmelser

Tilläggs pensioneringen innefattar ålderspension, förtidspension och familjepension som utgår utöver folkpensionen. Rätten till tilläggs pension grundas på inkomsten av det förvärvsarbete som den försäkrade utför under sin aktiva tid, och pensionen är avvägd i förhållande till denna inkomst.

Den inkomst som blir pensionsgrundande inom ATP är den försäkrades inkomst av förvärvsarbete under åren fr. o. m. det då han fyller 16 år t. o. m. det då han fyller 65 år. Inkomster för år under vilket den försäkrade avlidit eller åtnjutit ålderspension eller förtidspension enligt lagen om allmän försäkring är dock inte pensionsgrundande. Förvärvsinkomsterna indelas i inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete. Som inkomst av förvärvsarbete anses även bl. a. sjukpenning, föräldrapenning och vårdbidrag enligt AFL, dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa, kontant arbetsmarknadsstöd enligt lagen om kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen.

Den pensionsgrundande inkomsten motsvarar summan av inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete i den mån den sammanlagda inkomsten överstiger ett visst minsta belopp, nämligen det vid årets ingång gällande basbeloppet. Maximigränsen för beräkning av den pensionsgrundande inkomsten utgör sju och en halv gånger samma belopp.

För varje år, för vilket pensionsgrundande inkomst fastställs för en försäkrad, skall pensionspoäng tillgodoräknas honom. Pensionspoängen utgör den pensionsgrundande inkomsten delad med basbeloppet vid årets ingång. I den mån den pensionsgrundande inkomsten härrör från inkomst av annat förvärvsarbete än anställning tillgodoräknas den försäkrade pensionspoäng i regel bara om tilläggs pensionsavgift för året till fullo erlagts inom föreskriven tid. Å andra sidan kan pensionspoäng enligt särskilda regler tillgodoräknas försäkrad för år, varunder han åtnjutit förtidspension från tilläggs pensioneringen, trots att pensionsgrundande inkomst inte beräknas för sådant år.

Ålderspension utgår under förutsättning att pensionspoäng tillgodoräknats den försäkrade för minst tre år. Pensionen utgår fr. o. m. den månad under

vilken den försäkrade fyller 65 år med möjlighet till förtida och uppskjutet pensionsuttag enligt särskilda regler.

Storleken av den ålderspension som börjar utgå vid 65 års ålder motsvarar 60 % av produkten av basbeloppet för den månad för vilken pensionen skall utges och medeltalet av de pensionspoäng som tillgodoräknats den försäkrade. Har pensionspoäng tillgodoräknats för mer än 15 år beräknas medeltalet på de 15 högsta poängtalerna (15-årsregeln). Har pensionspoäng tillgodoräknats för mindre än 30 år skall pensionen minskas med 1/30 för varje felande år (30-årsregeln).

Förtidspension utgår till försäkrad för tid före den månad då han fyller 65 år eller ålderspension dessförinnan börjar utgå till honom. Då en förtidspensionär uppnår 65 års ålder utbyts förtidspensionen mot ålderspension.

Storleken av hel förtidspension motsvarar i princip den ålderspension som den försäkrade skulle bli berättigad till om han började åtnjuta sådan pension fr. o. m. den månad då han uppnår 65 års ålder. Pensionen beräknas under antagande att den försäkrade även tillgodoräknas pensionspoäng (antagandepoäng) för varje år fr. o. m. det år då pensionsfallet inträffar t. o. m. det då han uppnår 65 års ålder. För att antagandepoäng skall få tillgodoräknas fordras att den försäkrade antingen vid tidpunkten för pensionsfallet haft en sjukpenninggrundande inkomst som svarar mot en årsinkomst av förvärvsarbete uppgående till minst det vid årets ingång gällande basbeloppet eller också kan tillgodoräkna sig pensionspoäng för tre av de fyra åren närmast före året för pensionsfallet.

En försäkrads änka och barn har rätt till familjepension efter honom under förutsättning att han vid sin död var berättigad till förtidspension eller ålderspension från tilläggs pensioneringen eller skulle ha varit berättigad till förtidspension om hans arbetsförmåga vid tiden för dödsfallet varit så nedsatt som krävs för rätt till sådan pension.

Änkepension från folkpensioneringen utgår under förutsättning att änkan inte åtnjuter ålderspension. Hon skall dessutom antingen ha uppnått 36 års ålder vid mannens död och varit gift med honom i minst fem år eller ha vårdnaden om och stadigvarande bo tillsammans med barn under 16 år, som vid mannens död stadigvarande vistades i makarnas hem eller hos änkan.

Änkepension från tilläggs pensioneringen utgår om äktenskapet varat minst fem år och ingåtts senast den dag då den försäkrade fyllde 60 år. Efterlämnar den försäkrade barn som också är barn till änkan är änkan berättigad till änkepension även om nyssnämnda förutsättningar inte är uppfyllda. Änkepensionsrätten upphör om änkan gifter om sig. Upplöses det nya äktenskapet innan det bestått i fem år, skall änkepensionen börja utgå på nytt efter förste mannen. Till skillnad från vad som gäller i fråga om folkpensioneringen krävs för rätt till änkepension från tilläggs pensioneringen att legalt äktenskap förelegat.

Möjlighet att tillgodoräkna sig pensionsår inom tilläggs pensioneringen för vårdinsatser finns enligt AFL i samband med barns födelse (föräldrapenning) samt vid vård av sjukt eller handikappat barn (sjukpenning eller vårdbidrag). Någon självständig pensionsrätt i samband med vård av sjuka föräldrar finns inte enligt gällande bestämmelser.

Vid beräkning av pensionsgrundande inkomst skall i princip hänsyn inte tas till lön eller annan ersättning som försäkrad åtnjutit från arbetsgivare bosatt utom riket eller från utländsk juridisk person. Lön till svensk medborgare från utländskt dotterföretag skall emellertid räknas som inkomst av anställning, om det svenska moderföretaget "äger ett bestämmande inflytande över den utländska juridiska personen" och moderföretaget enligt en av riks försäkringsverket godtagen förbindelse åtagit sig att svara för avgift till försäkringen för tilläggs pension. Även i det fall svenska staten åtagit sig att svara för ATP-avgiften kan inkomst av tjänst hos arbetsgivare bosatt utom riket eller hos utländsk juridisk person räknas som pensionsgrundande inkomst.

Frågornas tidigare behandling

Efterlevandepension

I ett i mars 1971 avlämnat slutbetänkande Familjepensionsfrågor m. m. (SOU 1971:19) redovisade pensionsförsäkringskommittén sina överväganden i fråga om utformningen av ett framtida familjepensionssystem. Enligt kommitténs mening borde änkepensioneringen i framtiden ersättas med dels en utbyggd barnpensionering, dels en oberoende av kön utgående försörjarpension och dels särskilda åtgärder för efterlevande som på grund av sin ålder eller av andra skäl hade särskilda svårigheter på arbetsmarknaden.

När socialförsäkringsutskottet år 1974 behandlade motioner avseende bl. a. frågor om jämställdhet i ATP-hänseende mellan makar och om utvidgningar i olika hänseenden av änkepensioneringen, förordade utskottet (SfU 1974:24) en utredning – enligt de av pensionsförsäkringskommittén angivna riktlinjerna – av frågan om efterlevandepensionens framtida utformning. Riksdagen godkände utskottets hemställan.

Frågan om rätt till ATP för den som uppbär partiell förtidspension

Frågan om rätt till ATP för den som uppbär partiell förtidspension behandlades av utskottet senast vid 1975/76 års riksmöte. Utskottet avstyrkte då bifall till motioner i ämnet (SfU 1975/76:38) men med hänvisning bl. a. till att pensionskommittén hade för avsikt att ta ställning till förtidspensionärs rätt att tillgodoräkna sig pensionspoäng för inkomster vid sidan om förtidspensionen och att motionsyrkandena därför inte borde föranleda någon riksdagens åtgärd. Riksdagen följde utskottet.

Pension för svenskar utom riket

En motion med begäran om en översyn av försäkringsskyddet för svenskar med anställning utom riket avsågs av riksdagen vid förra riksmötet på förslag av utskottet i betänkandet SfU 1975/76:39. Utskottet anförde i denna fråga bl. a.

Vid beräkning av pensionsgrundande inkomst av anställning skall i princip hänsyn inte tas till lön eller annan ersättning som försäkrad åtnjutit från utländsk arbetsgivare eller utländskt företag. Om svenska staten eller, där lönen härrör från utländskt företag i vilket ett svenskt moderföretag äger ett bestämmande inflytande, det senare företaget åtagit sig att svara för den anställdes ATP-avgift, skall emellertid inkomsten räknas som pensionsgrundande.

Svenskar som tjänstgör i av svenska staten anordnad biståndsverksamhet utomlands torde således alltid kunna tillgodoräkna sig pensionspoäng för inkomst av denna tjänstgöring och detsamma gäller enligt vad utskottet erfarit även i sådana fall då tjänsten fullgörs vid biståndsorgan hos övriga nordiska länder.

Inkomst av anställning liksom inkomst av annat förvärvsarbete beräknas på grundval av den försäkrades taxering till statlig inkomstskatt. I princip kan alltså endast inkomster för vilka skattskyldighet föreligger i Sverige grunda pensionsrätt. En svensk som under vistelse utomlands uppbär avlönning eller åtnjuter annan därmed jämförlig förmån på grund av anställning där är med vissa undantag – avseende bl. a. inkomst av anställning hos staten eller kommun – inte skattskyldig för denna inkomst i Sverige, om anställningen och vistelsen i utlandet varat eller kan antas komma att vara minst ett år. Ett bifall till motionärernas yrkande förutsätter att man inför en regel av innebörd att pensionspoäng generellt kan tillgodoräknas för inkomster som inte beskattas och för vilka någon ATP-avgift inte erläggs i Sverige.

I ett i juni 1976 avlämnat betänkande (Hemvist, SOU 1976:39) har hemvistsakkunniga föreslagit att personer som uppbär lön från svenska staten eller svensk kommun skall registreras i ett speciellt statsregister. Endast den som tidigare varit kyrkobokförd i Sverige skall kunna statsregistreras. Däremot skall inte krävas svenskt medborgarskap. Person registrerad i statsregistret föreslås i socialförsäkringshänseende och i fråga om rätt till barnbidrag bli likställd med personer med hemvist i Sverige och därför bli fullt ut omfattad av svensk socialförsäkring. Dessa personer beskattas också i Sverige för sina inkomster från Sverige varigenom kongruens uppnås i fråga om rättigheter och skyldigheter.

Enligt utredningens uppfattning finns det inte skäl att utvidga kretsen av statsregistrerade personer till att omfatta även personer, anställda utomlands för enskild svensk arbetsgivare, vilka ju i princip inte beskattas i Sverige för sin anställningsinkomst. Anledning saknas därför att generellt knyta denna personkrets till svensk socialförsäkring. Utredningen anser det inte heller möjligt att inom en lagstiftning av den generella karaktär som kännetecknar socialförsäkringen skapa särskilda regler för vissa yrkeska-

tegorier, t. ex. missionärer. För detta talar även det faktum att socialförsäkringen i länder utanför Norden regelmässigt är knuten till anställningen och att dessa personer i de flesta länder torde omfattas av socialförsäkringen i det land där de arbetar. Ett försäkringsförhållande i Sverige skulle därför – menar utredningen – i många fall leda till en dubbelförsäkring med de problem som följer med dubbla förmåner och dubbla avgifter. Utredningen fortsätter.

En annan sak är att i många fall praktiska skäl kan tala för att personer som för en kortare tid – kanske upp till ett eller två år – sänds ut från Sverige för att arbeta för en svensk arbetsgivare utomlands får kvarstå i den svenska socialförsäkringen. Att generellt föreskriva att sådana utsända personer skall kvarstå i svensk försäkring skulle dock som nämnts ovan i de flesta fall endast leda till en dubbelförsäkring. För att undvika detta och för att ett tillfredsställande resultat skall kunna uppnås fördras speciella avtal mellan berörda länder om utsänd personals ställning i socialförsäkringshänseende. Enligt vad vi erfarit prövas denna fråga också i förhållande till de länder med vilka Sverige f. n. förhandlar om nya eller reviderade socialförsäkringsavtal.

Vi är dock medvetna om att det inte är realistiskt att förutsätta att frågan löses genom att socialförsäkringsavtal eventuellt skall komma att slutas med alla aktuella länder – speciellt inte med utvecklingsländer med i många fall outvecklade socialförsäkringssystem. Det torde i dessa speciella fall vara mer ändamålsenligt att arbetsgivarna söker lösa de försäkringsproblem som kan uppkomma i sådana situationer med privata försäkringar vilka på annat sätt än socialförsäkringen kan anpassas efter individuella behov och efter de särskilda förhållandena på platsen eller i landet i fråga. En anknytning till svensk sjukförsäkring skulle knappast ge utlandsarbetare eller andra utlandssvenskar ett tillfredsställande skydd i utlandet. Den svenska sjukförsäkringens regelsystem är ju avpassat efter förhållandena i Sverige. Ett behov av ett individuellt anpassat försäkringsskydd skulle fortfarande finnas kvar även om ifrågakommande personer tilläts kvarstå i svensk socialförsäkring.

I detta sammanhang kan även finnas skäl att erinra om de möjligheter att erhålla vård i Sverige som utlandssvenskar utan att tillhöra svensk sjukförsäkring har bl. a. vid Karolinska sjukhuset och på sjukhus i deras tidigare hemlandsting.

Pension för vårdinsatser i hemmet m. m.

Vid 1974 års riksdag väcktes en motion av innebörd att den som utan omfattande ekonomisk ersättning ägnade sig åt vård i hemmet av anhörig eller annan vårdbehövande skulle ha rätt att tillgodoräkna sig pensionsår inom tilläggspensioneringen. Med anledning av denna och andra samtidigt behandlade motioner framhöll utskottet att det med utgångspunkt i de erfarenheter som vunnits av tilläggspensioneringens tillämpning i praktiken och mot bakgrund bl. a. av de bestämmelser som numera gällde inom andra delar av den allmänna försäkringen – utskottet pekade i sammanhanget på sjukpenningen, föräldrapenningen och dagpenningen m. fl. förmåner.

samtliga skattepliktiga och pensionsgrundande – kunde finnas anledning att pröva frågan om deltids- och korttidsanställdas ställning inom tilläggs-pensioneringen och att i samband därmed närmare undersöka frågan om pensionsrätt för vårdinsatser i hemmet. Utskottet tillstyrkte en allsidig och förutsättningslös översyn av frågan. Riksdagen biföll utskottets hemställan. Utredningsuppdraget ligger numera hos pensionskommittén.

Dokumentation om tjänstgöring i ut-land

I en motion till förra riksmötet av herr Johansson i Skärstad m. fl. hemställdes att riksdagen som sin mening skulle ge regeringen till känna att det var angeläget att det förslag till förbättrad dokumentation om anställningar i biståndsverksamhet som SIDA förutsattes skola avlämna till regeringen innefattade även läkares och sjuksköterskors tjänstgöringsförhållanden vid missionssjukhus i utlandet.

Med anledning härav framhöll utrikesutskottet att en utbyggd dokumentation om tjänstgöring i biståndsverksamhet även borde inbegripa tjänster vid missionssjukhusen. Utskottet anförde bl. a. (UU 1975/76:14):

Enligt vad utskottet erfarit utreds hela frågekomplexet för närvarande av SIDA inom ramen för en av verket i september 1975 tillsatt utredning om en handlingsplan för personalbiståndet. Utredningen har bl. a. till uppgift att utarbeta riktlinjer för en förbättrad dokumentation i syfte att underlätta rekryteringen av biståndspersonal. Helt naturligt kommer även tjänstgöringsförhållandena vid missionssjukhusen att beaktas i detta sammanhang.

Utskottet

De motioner utskottet behandlar i förevarande betänkande innehåller yrkanden om utbyggnad i olika avseenden av efterlevandepensioneringen. Flertalet motioner tar upp frågor som enligt riksdagsbeslut av år 1974 (SfU 1974:6, rskr 45 och SfU 1974:24, rskr 293) är föremål för utredning inom pensionskommittén, som inom kort avser att lägga fram ett delbetänkande om intjänande av pensionspoäng inom tilläggpensioneringen, avgiftsreglerna inom socialförsäkringarna samt standardsäkring av pensionssystemet. Med hänsyn till kommitténs utredningsuppdrag och till att många av de i motionerna aktualiserade spörsmålen tidigare prövats av riksdagen anser utskottet sig i nuläget kunna begränsa sig till att anföra följande.

I samband med att riksdagen år 1974 begärde en utredning av frågan om efterlevandepensioneringens framtida utformning framhöll riksdagen uttryckligen att utredningsarbetet borde bedrivas enligt de riktlinjer som angivits av pensionsförsäkringskommittén i dess slutbetänkande Familjepensionsfrågor m. m. (SOU 1971:19). Detta innebär att arbetet inom pensionskommittén bör ha till ändamål att bereda ett efterlevandeskydd för i första hand minderåriga barn, försörjare till sådana barn och andra efter-

levande, vilka på grund av ålder, hälsotillstånd eller andra skäl har särskilda svårigheter på arbetsmarknaden. Syftet med utredningen är således både att söka åstadkomma en jämställdhet mellan män och kvinnor i fråga om rätten till efterlevandepension och att begränsa pensionskyddet till fall då ett sådant skydd kan anses motiverat. Det kan enligt utskottets mening därför förutsättas att pensionskommittén i sitt arbete kommer att pröva inte bara den av fröken Öhrsvik m. fl. i motionen 466 aktualiserade frågan om likabehandling av män och kvinnor i pensionshänseende utan också den begränsningsregel som gäller i fråga om pension till efterlevande kvinna och som kritiseras i motionerna 346 av herr Gillström m. fl. och 683 av fru Håvik m. fl.

Pensionskommittén lade under åren 1974 och 1975 fram förslag till omfattande pensionsreformer, avseende bl. a. sänkt och rörlig pensionsålder, och kommittén avser, som tidigare nämnts, att inom kort lämna ett delbetänkande med förslag till ytterligare förändringar av socialförsäkringssystemet. Kommitténs fortsatta utredningsuppdrag inrymmer våra avvägningsfrågor, som torde komma att kräva ingående överväganden. Även om utskottet i huvudsak delar de synpunkter som kommer till uttryck i motionerna saknas enligt utskottets mening anledning att begära förtursbehandling av särskilda avsnitt i utredningsarbetet. Det finns – menar utskottet – skäl anta att detta kommer att bedrivas med all den skyndsamhet som omständigheterna medger.

Med det anförda anser utskottet sig ha besvarat motionerna 346, 466 och 683.

Även den i motionen 1073 av herrar Börjesson i Falköping och Polstam aktualiserade frågan om rätt till pension för vårdinsatser i hemmet ligger inom pensionskommitténs utredningsuppdrag. Enligt vad utskottet erfarit kommer kommittén att ta upp denna fråga till behandling i det betänkande som kommittén avlämnar i vår. Vid sådant förhållande bör motionen enligt utskottets mening inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

All inkomst av förvärvsarbete är enligt nu gällande bestämmelser inte pensionsgrundande. Undantag görs bl. a. för inkomster förvärvade under år då den försäkrade åtnjuter förtidspension från den allmänna försäkringen. Denna bestämmelse kritiseras i motionerna 1298 av herr Palme m. fl. och 354 av herr Wästberg i Stockholm. Motionärerna anser att den som uppbär partiell förtidspension rimligen bör ha rätt att tillgodoräkna sig pensionspoäng för inkomst av tjänst och för sjukpenning vid sidan om förtidspensionen. Herr Palme m. fl. begär att riksdagen skall ge regeringen till känna att förtidspensionär som inte uppburit hel förtidspension skall ha möjlighet att tillgodoräkna sig pensionspoäng på sidoinkomster, medan herr Wästberg begär en lagstiftningsändring av samma innebörd.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att reglerna för beräkning av

pensionsgrundande inkomst för en förtidspensionär med inkomster vid sidan om förtidspensionen bör ändras. Sjukpenning utgör alltså sedan år 1974 skattepliktig och pensionsgrundande inkomst. Detta innebär att en person som är sjuk får tillgodoräkna sig pensionspoäng för den sjukpenning han uppbär, medan en försäkrad med partiell förtidspension – det kan vara en förtidspension utan eller med mycket låga pensionspoäng – inte får tillgodoräkna sig några poäng alls, inte ens för arbete som han faktiskt utfört. Delpension är också – enligt regler som trätt i kraft den 1 juli 1976 – pensionsgrundande liksom inkomst av deltidarbete som uppbärs vid sidan om delpensionen. Härtill kommer att riksdagen inom kort kommer att föreläggas förslag om att arbetsskadelivränta enligt den nya lagen om arbetsskadeförsäkring skall räknas som pensionsgrundande inkomst inom ATP. Det torde inte vara ovanligt att en arbetsskadad har en partiell förtidspension vid sidan om sin livränta från arbetsskadeförsäkringen. Alla dessa omständigheter talar enligt utskottets mening starkt för att man slopar bestämmelsen om förbud mot att tillgodoräkna pensionspoäng på inkomst som ligger utanför en partiell förtidspension.

Enligt vad utskottet inhämtat avser pensionskommittén att inom kort lägga fram ett delbetänkande som bl. a. behandlar frågan om förtidspensionärs rätt att tillgodoräkna sig pensionspoäng för inkomster vid sidan om förtidspensionen. Avsikten är att proposition i ämnet skall föreläggas riksdagen i år. Det kan därför förutsättas att frågan får en snar lösning. Vid sådant förhållande bör enligt utskottets mening yrkandena i motionerna inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid beräkning av pensionsgrundande inkomst av anställning skall i princip endast medräknas inkomst som en försäkrad uppbär från en här i riket bosatt svensk eller utländsk medborgare eller svensk juridisk person. Om svenska staten eller, där lönen härrör från utländskt företag i vilket ett svenskt moderföretag har ett bestämmande inflytande, det senare företaget åtagit sig att svara för den anställdes ATP-avgift, skall emellertid inkomsten räknas som pensionsgrundande.

Herrar Fridolfsson och Nilsson i Agnäs begär i motionen 947 en översyn av försäkringsskyddet för svenskar med anställning utom riket. Motionärerna framhåller att åtskilliga läkare, sjuksköterskor m. fl., efter mångårig tjänst i internationellt biståndsarbete, får en mycket låg ATP.

Som redan nämnts har en svensk som arbetar utomlands alltid rätt att tillgodoräkna sig pensionspoäng för inkomst som han uppbär från svensk juridisk person eller från här i landet bosatt svensk eller utländsk medborgare. Svenskar som tjänstgör i av svenska staten anordnad biståndsverksamhet utomlands torde också alltid kunna tillgodoräkna sig pensionspoäng för inkomst av denna tjänstgöring och detsamma gäller i sådana fall då tjänsten fullgörs vid biståndsorgan hos övriga nordiska länder. Motionärerna torde företrädesvis avse befattningshavare i missionsverksamhet utomlands. En-

ligt vad utskottet erfarit torde det mera sällan förekomma att sådana befattningshavare inte kan tillgodoräkna sig pensionspoäng för sina inkomster, eftersom de mycket ofta uppbär sin lön från Sverige.

Av den i inledningen till detta betänkande lämnade redogörelsen (s. 5) framgår att socialförsäkringsutskottet år 1976 avstyrkt bifall till en motion av samma innebörd som motionen 947. De skäl som utskottet därvid åberopade mot att i pensionshänseende generellt jämställa en svensk som arbetar i en organisations tjänst utomlands med den som har liknande anställning i hemlandet äger enligt utskottets mening alljämt giltighet. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen.

Avslutningsvis vill utskottet erinra om att en inom SIDA i december 1975 tillsatt utredning om en handlingsplan för personalbiståndet har till uppgift bl. a. att utarbeta riktlinjer för en förbättrad dokumentation om anställningar i biståndsverksamhet i syfte att underlätta rekryteringen av personal i sådan verksamhet. I det sammanhanget kommer enligt vad utskottet inhämtat även tjänstgöringsförhållandena vid missionssjukhusen att beaktas.

Utskottet har slutligen att ta ställning till yrkandet i motionen 97 av herr Werner m. fl. Detta yrkande syftar till en förbättring av tilläggs pensionen för låginkomsttagare genom ett system med antagandepoäng jämte särskilda tilläggs poäng intill ett skäligt minimum för försäkrade med låga pensionspoängtal. De pensionstagare motionärerna främst avser är de arbetshandikappade och de deltidarbetande.

Utskottet vill med anledning härav erinra om att frågan om deltids- och korttidsanställdas ställning inom tilläggs pensioneringen enligt riksdagsbeslut år 1974 f. n. prövas av pensionskommittén. Resultatet härav och av kommitténs överväganden i fråga om förtidspensionärs rätt att tillgodoräkna sig pensionspoäng på sidoinkomster och om standardsäkring av pensions systemet kommer att redovisas i det delbetänkande som kommittén avser att publicera inom kort. Mot bakgrund härav och då ett pensionsberäkningssystem av den art motionärerna avser, såvitt utskottet kan bedöma, måste vara ägnat att medföra mycket betydande svårigheter i den praktiska tillämpningen avstyrker utskottet bifall till motionen 97.

Utskottet hemställer

1. beträffande *jämställdhet mellan man och kvinna i fråga om efterlevandepensionering*
att riksdagen avslår motionen 1976/77:466,
2. beträffande *änkepension*
att riksdagen avslår motionerna 1976/77:346 och 1976/77:683,
3. beträffande *förtidspensionärs rätt att tillgodoräkna sig pensionspoäng på sidoinkomster*
att riksdagen avslår motionerna 1976/77:354 och 1976/77:1298, sistnämnda motion i vad den behandlas i detta betänkande,

4. beträffande *ATP för svenskar med anställning utomlands*
att riksdagen avslår motionen 1976/77:947,
5. beträffande *ATP för vårdarbete i hemmet*
att riksdagen avslår motionen 1976/77:1073.
6. beträffande *förbättrad tilläggs pension för låginkomsttagare*
att riksdagen avslår motionen 1976/77:97.

Stockholm den 15 februari 1977

På socialförsäkringsutskottets vägnar
SVEN ASPLING

Närvarande: herrar Aspling (s), Carlsson i Vikmanshyttan (c), Ringaby* (m), Augustsson (s), Magnusson i Nennesholm (c), Karlsson i Ronneby (s), fröken Bergström (fp), fru Håvik (s), fröken Pehrsson (c), herrar Åkerlind (m), Nilsson i Kristianstad (s), Andersson i Nybro (c), Andersson i Edsbro (c), fröken Engman* (s) och herr Larsson i Vänersborg (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservation

av herrar Aspling (s), Augustsson (s), Karlsson i Ronneby (s), fru Håvik (s), herr Nilsson i Kristianstad (s), fröken Engman (s) och herr Larsson i Vänersborg (s) vilka anser

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 9 som börjar med "Enligt vad" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör, med hänsyn inte minst till att delpension är att anse som pensionsgrundande inkomst, en författningsändring av den innebörd som anges i motionen 1298 vidtas så snart som möjligt. Pensionskommittén har enligt uppgift för avsikt att inom kort avlämna ett betänkande avseende bl. a. frågan om intjänande av pensionspoäng inom tilläggs pensioneringen. Utskottet förutsätter att kommittén därvid lägger fram förslag om rätt för försäkrad som uppbär partiell förtidspension att tillgodoräkna sig pensionspoäng för sidoinkomster och för sjukpenning.

Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:1298 i vad den behandlas i detta betänkande och med anledning av motionen 1976/77:354 som sin mening ger regeringen till känna vad i

förstnämnda motion anförts om rätt till pensionsgrundande inkomst för den som uppbär partiell förtidspension.

Särskilt yttrande

av herr Åkerlind (m) som anför:

I betänkandet behandlas bl. a. motionerna 346, 466 och 683. Utskottet avstyrker bifall till motionerna med hänsyn till pågående utredningsarbete. Ändock uttalas i utskottets motivering att "utskottet i huvudsak delar de synpunkter som kommer till uttryck i motionerna". Även om det finns synpunkter i motionerna som kan delas av utskottet, anser jag det vara principiellt fel att utskottet på detta sätt tar så klar ställning i besvärliga och ingalunda lättlösta frågor. alldenstund motionsförslagen är föremål för utredning.